

TELEGRAFUL ROMÂN.

ăpare Marțea, Joi și Sâmbata

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se inapoiază

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiu, 13 Novembre, 1895.

Diarele din capitala țerei noastre de săptămâni au rubrică permanentă despre vătămarea, care s'a făcut stindardului unguresc în Zagrab.

Aflăm natural, ca presa ungurescă să țină rubrică deschisă pentru acel incident, care varsă adevărată lumină asupra abisului dintre curentul șovinistic de ași al magiarisărei, și dintre naționalitățile din patria noastră, curent șovinistic, care a pătuns și în Croația, și care a provocat manifestarea junimeii croate, și arderea stindardului unguresc, care falfăia pe porța triumfală la intrarea împăratului rege în Zagrab.

Faptul, că junimea croată a luat stindardul, l'a muiat în spirt și i-a dat foc în piață între aplausele unui public, căruia i-a convenit acel fel de demonstrațiune, faptul acesta e caracteristic în sine, și e bine să nu se uite ușor.

Junimea a fost trasă înaintea judecătoriei, a fost condamnată la închisore, și după cum ne spun diarele unguresci alaltăeri au fost duși în închisore, care pentru 6, care pentru 5 luni de zile.

Pe larg s'au ocupat diarele din capitala țerei noastre cu pertractarea procesului, care s'a făcut tinerilor. Ținuta lor bărbătescă, putem dice provocătoare și națională până la fanatism, pentru ori ce om cugetătoru ar fi trebuit să fie Memento la adresa guvernului ungueresc, care a împins lucrurile până acolo, încât chiar și Croații se-și arete nemulțămirea cu curentul șovinistic de astași.

A împins șovinismul maghiarisării lucrurile așa de departe, încât unguirii ași nu mai au amici niciari.

Nemulțămire nici la noi, nemulțămire în Croația, și nemulțămire pretutindenea unde mai este simț de dreptate, nemulțămire pretutindenea, unde n'a amorțit încă demnitatea națională, care trebuie să fie suprema virtute a fie-cărui popor.

Nemulțămirea cu mersul lucrurilor din statul nostru inse nu se manifestă numai în sinul poporilor din acest stat, ea isbucnesce pretutindenea, unde oameni au interes, ca statul nostru să se consolideze.

Se manifestază această nemulțămire în presa streină, se manifestază în parlamentul din Viena, unde o semă de oameni consideră de pericol pentru monarhia actuala stare de lucruri din statul nostru, s'a manifestat și se manifestază în special și în România liberă, care are deosebit interes, ca statul nostru să garanteze prosperarea tuturor poporilor, căci până când vor esista actualele raporte încordate între naționalitățile din Ungaria, monarhia noastră nu pôte fi aliatul sincer al ténérului regat, care voesce să aibă un scut în libertatea poporilor din statul nostru.

S'au închis ușile temnițelor, s'au pus sub zăvóre o sumă de tineri pentru o faptă, căreia ei i-au dat aure ola de faptă națională.

S'au pus sub zăvóre făptuitori, dar spiritul, care i-a îndemnat la arderea stindardului nu este pus sub zăvóre.

Curentul de magiarisare a făcut pretutindenea dușmani unguirilor. Nemulțămirea e mare, și ea isbucnesce ici în o formă, colo în alta, dară ea isbucnesce, și ea prin temniță nu se curmă, din contră i se dă nutremânt.

Martiriul studenților croați pentru ei nu e defăimătoriu, precum în general nu e defăimătoriu nici un martiriu politic.

N'am aprobat nici odată demonstrațiunile, cari numai rele au provocat asupra noastră.

Ni le scim însă esplica, și în cazul concret le scim scusa.

Ar fi timpul suprem, ca curentul bolnăvicios de ași să se schimbe, și în general, să nu se mai creeze martiri politici, nici la noi, nici în Croația.

Căci la noi încă sunt casuri analoge, și noi avem o pleiadă de oameni tineri pe cale de a intra ași mâne în temniță tot pentru lucruri politice.

Urgia curentului bolnăvicios s'a îndreptat în special asupra învățătorilor nostri sub cuvântul, că agitază contra statului.

Din incidentul procesului memorandumului s'au urzit mai multe procese contra învățătorilor nostri sub cuvânt, că au trimis scrisori de aderențe, și că în general au luminat poporul despre natura acelui proces politic.

Deodată cu agrăriarea celor condamnați credeam noi, că va fi cădut și motivul pentru disciplinarea învățătorilor nostri.

Acăsta însă nu s'a făcut, și paralel cu studenții croați, ași mâne se vor deschide ușile temnițelor pentru tinerii nostri.

Condamnăm cu totă tăria curentul bolnăvicios de ași, care împinge pe unguiri la satisfacțiune cu deschiderea temnițelor.

Cu asemenea măsuri nu se consolidează statul cu asemenea măsuri nu și câștigă ei simpatii nici la noi, nici în consiliul comunal din Viena, nici în Praga, nici în România.

E timpul suprem să se creeze un alt curent sănătos tocmai pentru consolidarea statului nostru, și pentru a-și recăștiga pretutindenea simpatiile, pe cari acuma le-a pierdut.

Simpatiile însă nu se câștigă nici prin terorisări, nici prin minciuni, și adevărată fanfaronadă este fala cu libertățile publice din statul nostru.

Consciența națională atât e de desvoltată la noi românii, încât nici un felu de repressalii nu o mai pôte nici suprima, nici stérpi.

Trebue inaugurat alt curent, trebue libertate egală pentru toți, și atunci nu mai e nevoie de temnițe.

Revista politică.

Opinia întregă a Europei este încă tot asupra Constantinopolului îndreptată. Nici nu se va putea altmintrelea până atunci, până când turburările nu vor fi pe deplin delaturate și până când prin introducerea reformelor necesare nu se va stabili între creștini și mohamedani un modus vivendi mai echitabil și mai durabil. Inițiativa contelui Goluchowski, despre care am vorbit noi și în nrul

trecut, a pus cestia armenescă pe un drum nou. La acăsta se adaugă și instrucțiunile primite de ambasadorul engles Currie de a nu stărui pe lângă sublima porță pentru imediata rezolvare a reformelor. În tot cazul înțelegerea dintre puteri va aplana cestia armenescă în mod pacinic. Ambasadorul austro-ungar din Constantinopol, baronul Calice a avut de curând o audiență la Sultanul; el se bucură în Iildiz-Kiosk de mare trecere; Sultanul chiar i-a cerut sfatul în mai multe rânduri, ér baronul Calice l'a sfătuit totdeauna, să implinască dorințele puterilor mari. Calice a luat asupra-și anevoioasa misiune, de a espune Sultanului clar întrăga serioșitate a situației; el a accentuat cu deosebire împregiurarea, că puterile veghiază, ca interesele separatistice ale unora d'entre ele să se facă imposibile. Calice i-a spus sultanului, că e în interesul propriu al guvernului turcesc, să nimicască revolta în toate părțile țării în timpul cel mai scurt, pentru că Europa în fața lățirii turburărilor vede serios periclitat binele supușilor săi. Ca să privescă în neactivitate și mai departe la teribilele măceluri, asta ar însemna, că puterile europene sunt copleșite de o letargie nepermisă; ba mai mult, că se fac vinovate pentru propriile lor interese, pe cari sunt hotărâte să le aperse în modul cel mai rezolut, chiar și cu puterea armelor; — astfel e unanima deciziune a puterilor. Amestecul activ al puterilor europene privește numai scutul necesar intereselor europene. Dacă poporul turcesc ar introduce în guvernarea sa o schimbare fără de a periclita interesele europene, atunci puterile nici n'ar încerca să împedecă. În cas însă, când isbucnrea amărăciunii contra tronului și guvernului ar degenera în acțiuni fanatice, ceea ce nu e de temut, pentru acăsta împregiurare ambasadorii în comun acord au stabilit deja măsurile de asigurare până în cele mai mici detalii. Aceste măsuri — se dice, că fiind foarte practice au găsit în toate părțile aprobarea așteptată. Să înțelege, că încă n'a sosit timpul, ca ele să fie date publicității, ba se speră, că dór nici nu va fi trebuință de ele. Bine ar fi!

Tot în cestia orientală i s'a adresat și guvernului ungueresc o interpellare în dieta țării. Ministrul-president Bánffy a răspuns, că puterile au decis, să ia măsurile trebuincioșe în interesul restabilirei ordinii, și pentru ocrotirea populației creștine. Porța și-a mobilizat o mare parte din armata sa. Puterile au trimis corăbiile lor de rășboi în apele levantine pentru susținerea statului quo în Orient. La aceste măsuri ia parte și statul nostru. — Lucruri cunoscute în totă presa.

După o știre sosită de curând din Constantinopol esistă în capitala Turciei o societate politică turcescă cu numele: „Societate turcescă pentru unire și progres.” Ea are de scop să lucreze la introducerea unei constituții în Turcia, să cre-

eze garanții pentru libertatea personală și siguranța tuturor supușilor turci, fără deosebire de credință și rasă, să lucreze pentru progres pe toate terenele. Societatea vrea să mențină pe tron dinastia osmanilor în speranță, că va ținea cont de amintitele dorințe și pentru mai târziu vrea să exercite un fel de controlă pentru menținerea celor dobândite. De intrat pôte intra în societate ori și care supus turcesc cinstit, care va fi recomandat de un membru al societății. Fiecare membru e obligat, să contribuie pe fie-care lună cu câte ceva și să serviască cauzei cu fapta, cu averea sau cu condeul. Residența societății e Constantinopolul, unde se află un comitet de administrație, ai cărui membrii sunt șefii despărțimentelor din provincii. Nici un membru nu pôte fi silit la o faptă periculoasă. Vestea, că acest comitet turcesc s'a înțeles pe ascuns cu comitetul armenesc pentru o acțiune comună, e puțin probabilă.

În consiliul comunal din Madrid s'a întâmplat un scandal. Marchisul de Cabrinana, fiul unui general, a descoperit o mulțime de abuzuri în administrarea casei, pentru cari n'au fost vinovați mai puțin decât optspredece consilieri. Presa din Spania a cerut imediata lor dare în judecată. Cei 18 vinovați s'au vèdut siliți să róge pe primar, ca să convoce consiliul comunal, ca să dea ei lămuriri. În ziua de 19 Novembre sara pe la 10 ore s'a sèvrșit un atentat asupra marchisului de Cabrinana, tocmai când ieșise din casa unchiului său. Doi oameni au pușcat asupra marchisului, glonțele au străbătut prin manta, dar pe el nu l'a nimerit. Deși însuși marchizul și alți oameni au alergat după atentatori nu le-a succes să-i prindă. Consiliul comunal încă s'a ocupat, ca să erueze pe cei vinovați, dar până acuma n'a ajuns la nici un rezultat. — Acăsta cestiuie a făcut în totă Spania o impresie foarte deprimatóre!

Pericol național.

„Pester Lloyd” publică în nrul său de Marți următoriu articol caracteristic:

„Cel mai recent raport (XXIV) al ministrului de culte cătră dietă se mărginesce de astădată a descrie într'o broșură modestă situația institutelor de învățământ populare în decursul anului scolar 1893/94 și este propriu đis numai o completare, de altfel foarte dorită, a raportului din anul trecut (XXIII). În acesta adevărată a fost espusă, după un obicei din cel din urmă deceniu, situația scólelor medii și superioare din patria noastră, precum și a institutelor humanitare și culturale după stadiul din anul scolar 1893/94, din contră situația institutelor populare după stadiul din anul scolar 1892/93. Ministrul Wlassici accentuează cu drept, că acăsta procedură e potrivită, ca să dea o iconă falsă despre starea institutiilor noastre pedagogice și culturale și despre prograsele acestora, pentru care cauză el de aci înainte intenționează a espune întreg materialul după starea acestuia,

adecă din cel din urmă an scolar. Proximal raport lucrat în acest sens, care prin urmare va cuprinde toate institutele și instituțiile, ce cad în resortul ministrului de instrucție, pentru anul scolar 1894/95, va apărea imediat înainte de începutul sărbătorilor milenare. El atrage din nou cu această ocaziune atenția dietei asupra acelei împregiurări, că ar fi de recomandat, ca tot la trei ani să se publice câte un raport detaliat asupra progreselor noastre pe terenul instrucției și culturale generale, pentru-că rapoartele anuale oferă prea puțin material de valoare și instructiv, ca să se pōtă recompensa ostenețele și spesele împreunate cu aceste mari lucrări, abstrăgând dela aceea, că situația din an în an se schimbă atât de puțin, încât noul ta blou sēmēnă aproape întru toate cu cel din anul trecut.

Raportul prezentat se mărginesc numai la cel mai necesar material și cuprinde de aceea aproape numai date, în tot cazul date, cari arată, că la noi și pe cel mai greu teren al instrucției, pe acela al școlii populare, de regres sau de stagnare nu pōte fi vorba. Progresul este și aici constant, dar încet; cu toate acestea nu i se pōte face ministrului de instrucție nici o imputare și nici o învinuire. Dintre toate școlile populare din patria noastră au fost și în ultimul an scolar numai 5.29 procente de stat și 11.52 procente institute comunale adecă *uriasa majoritate a școlilor populare din țară e în mâna confesiunilor și de aceea îngrinșta statului se pōte face numai într-o măsură foarte neînsemnată și numai prin mijlocirea diferiților factori, adeseori nu tocmai cu sentimente neaoșe, pe cari adeseori nici nu te poți baza* Faptul, că aici este de dorit cu urgență o activitate mai energică din partea statului, are trebuință de atât mai puțin de o motivare aprofundată, și cât ne gândim că domnesce încă o lipsă simțită de școle și învățatori, și că limba magiară a fost numai în 57.35 procente din 16881 de școle populare limbă de propunere, că în 4140 școle (24.53) a domnit o altă limbă ca limbă de propunere și că încă 4.54 procente din învățatori știu foarte puțin, ér 286 procente dintre ei nu știu nici o vorbă ungurească! Cei drept, în anul viitor au să se creeze 400 de școle noue de stat, în cari natural spiritul național trebuie să fie singur predominant; — însă și după acest fapt foarte îmbucurătoriu încă tot suntem foarte departe de țintă. Statul unguresc trebuie în interesul său cel mai propriu și bine înțeles să mērgă în această direcție tot înainte și pretutindenea, unde lipesc școle sau unde școle cu limbă străină nu lucrăză de loc sau din destul pentru instrucția în limba magiară, să ridice școli de stat, cari sunt pretutindenea cei mai siguri și mai cu efect reprezentanți ai spiritului național și ai culturii naționale.

Acastă pretensiune învoalvă o urcare însemnată a bugetului instrucției, o urcare cu mult mai mare, ca aceea, care i'a succes s'o ajungă de la începutul carierei sale spre bucuria tuturor amicilor culturii actualul șef al instrucției. Cei drept s'au urcat spesele de susținere a institutelor populare dela 1869 cu 12,934,354 de floreni, care va să dīcă într'un restimp de 24 de ani cu 538,931 floreni pe an; dar trebuie să te găduesci, ca să nu fi orbit de acest progres, că în anul 1869 am stat la începutul începutului și aveam de reparat neglijența de secol. De reparat mai avem încă și astăzi cu grāmada. Iată numai unele date. Numărul școlilor populare în raport cu anul trecut, cu deosebire în urma lipsei tot mai mari de învățatori a scăzut cu 61, numărul seminarilor de învățatori a crescut numai cu unul; între învățatori au fost în 1894 cu 265 învățatori suplenți nediplomați mai mulți, ca în anul trecut și progresul în cunoștințele un-

guresci al învățătorilor lasă încă foarte mult de dorit etc. Toate aceste momente probează aparențe bolnăvicioase în instrucția noastră, și singurul medicament, care pōte ajuta aici, se chiamă bani și iar bani! — Să crezi școle și să plătești învățatorii bine, — acesta e premisa fundamentală a unei politici adevărat naționale în instrucție, această politică însă se pōte pune în lucrare numai atunci, când i se pun ministrului la dispoziție mijlocele necesare. Ministrul Wlassici s'a pronunțat de curând contra secularizării instrucției populare și după convingerea noastră cu tot dreptul. Noi nu trebuie să strimtorim comunele și confesiunile, când acestea aduc jertfe îmbucurătoare în serviciul culturii naționale; dar trebuie să sară statul unguresc acolo la mijloc, unde cei ce susțin școlile nu sunt consci de problemele lor, sau sunt cuprinși de un spirit străin, adese ori dușman.

Și în acest înțeles sunt seminarele de învățatori mai însemnate decât școlile populare. Nu vrem, să vorbim despre aceea, că încă tot avem seminare puține, că multe din acestea încă au trei și nu patru cursuri, că școlile practice la unele încă tot lipsesc, — tot stări rele cari nu se pot tolera. Însă încă tot au fost din 71 seminare numai 25 institute de stat și numai 36, 10 procente din diplomele liberate cad pe aceste institute; și în anul, în care s'a făcut raportul, s'au ținut examene de calificare numai la 67 seminare, dar numai în 50 de institute în limba ungurească! Cum se așteptăm noi în această situație cultivarea unor astfel de învățatori, cari să corēspundă în privința pedagogică și națională pretensiunilor statului modern unguresc? Cu secularizarea școlii populare mai putem aștepta, — din contra secularizarea pregătirii de învățatori este o pretensiune de urgență iminentă. Toate naționalitățile și confesiunile s'au acomodat, să înțelege după o rezistență îndârjită §-lui de lege XXX din 1883 care rezervă numai pentru stat dreptul de a examina și califica pe profesorii școlilor medii. Ceea-ce a fost aici cu puțință, trebuie să fie posibil și pe terenul instrucției populare, și cu atât mai mult, cu cât deslegarea acestei probleme este mai urgentă și atinge mai puțin drepturi avitice. Noi nu scim, în ce direcțiune gândește ministrul Wlassici să revizuiască legea pentru școlile populare; credem însă, că această mare problemă nu se pōte mai bine rezolva, decât când el ar veni cu un proiect de lege nou, care pune eliberarea de diplome de învățatori odată pentru totdeauna exclusiv în sfera de drept a statului.

Ultimul capitol din raport tracțēză despre activitatea inspectorilor școlari, cari fac încă și astăzi foarte mult „pe hârtie“, deși Wlassici și-a pus toate puterile, să-i scōtă din birou și să-i conducă pe propriul lor teren de lucru. În școlă, că și în această privință suntem foarte departe de țintă, o pōte dovedi singurul dat, că inspectorii școlari în anul 1893/4 au inspectat în total numai 37.61 procente de școle populare, așa dar numai cu ceva mai mult decât o terțialitate din toate institutele! Cu deosebire s'au bucurat foarte rar de inspectie de stat lucru curios școlile naționalităților, — un fapt, care numai liniștitor nu se pōte numi Cei drept inspectorii au inspectat în anul acesta 46 de școle mai mult ca în anul trecut, — dar ce este asta pentru modestul progres în raport cu colosalele recerinte ale culturii naționale! Faptul, că ministrul se exprimă de altfel simpatic despre inspectorii de școle și nu refuză zelului acestora recunoștința sa, e foarte îmbucurător și de sigur bine-

meritat; nici noi nu le facem acestor oameni mult chinuți și mult bārfti nici o imputare, că nu-și fac datoria. Departe de noi așa ceva! Noi ne ținem de fapte și tragem din fapte consecințele, cari de sine se înțeleg. Sferșitul cântecului e însă și aici urcarea bugetului, pentru că fără aceasta este o înmulțire însemnată și posibilă de centralizare a inspectiei școlare absolut cu neputință. Să sperăm, că ministrul Wlassici, care a început plin de speranță și lucrēză în continuu atât de energic, va găsi căi și mijloce, să vindece și lipsa și insuficiența inspectiei noastre școlare din fundament! — Astfel scrie diariul din Budapesta.

Nu se pōte o oglindă mai clară și mai limpede a viitorului, ce să pregătesc școlilor și seminarilor noastre din partea statului supus unor indemnuri atât de șoviniste. Ori ce comentari e de prisos.

Pericolul național e iminent. Cine are urechi de aușit, să audă barem în cēsul al 11-lea!!!

Noutăți.

Mōrtea lui Alex. Odobescu. „Timpul“ scrie:

„Din nenorocire, trista scire a sinuciderii dlui Al. Odobescu s'a confirmat. Pare că deciziunea de a-și ridica viața era înrădăcirată în mintea sa, căci luase deja odată o doză de laudanum și medicii isbutiseră a paraliza efectul veninului, cu toate acestea, nenorocitul luă alaltăieri sēra o doză mare de morfină și de astă-dată scāparea n'a mai fost cu puțință. Despre motivele acestui act de desperare cīcūlă mai multe versiuni contradictorii. Unii pretind a sci, că defunctul a luat funesta hotărîre în urma unor supărări de familie. Alții o atribuie unor împrejurări intime, asupra cărora e bine de a arunca vëlul uitării. Cei mai de aproape amici ai defunctului știu că suferea de mult de o bōlă foarte durerōsă, care îl aduse la desperare.

Știința și literatura română pierde în Al. Odobescu una din podōbele sale. Născut în 1831 dintr'o familie de fruntași, el s'a distins prin facultățile sale superioare. Izestrat cu toate darurile minții, Al. Odobescu a urcat repede treptele, care duc la mărire. El a fost ministru, profesor la facultatea de litere, deputat, însărcinat de afaceri. Dar toate acestea dispar în fața meritudinii sale literare.

Prin operele sale „Dōmna Kājna“, „Sătira latină“, „Poezii“, „Snagovul“, „Pseudokynigeticos“, „Moșii și curcanii“, „Tesaurul dela Petrōra“, Al. Odobescu s'a pus în fruntea prozatorilor nostri Scrierile sale vor rămănea în veci modeluri de stil și pot fi considerate ca nisele giuvaeruri ale literaturii române“.

Invitare. Am primit din Viena următoarea invitare:

Societatea academică social-literară „România Jună“ are onōrea a vă invita la a XXV-a ședință generală, care se va ținea Sâmbătă 23/11 Novembre a. c. în sala dela „Hotel Union“, IX, Nussdorferstrasse Nr. 23. Program. I. Partea oficială. 1. Cuvânt de deschidere. 2. Raportul anual. 3. Raportul comisiei revēzētōre. II. Partea socială. În decursul căreia va concerta capela regimentului de infanterie 61 și ne va delecta „Ulrichskirchner Quintett“ cu cântece naționale. Începutul la orele 8 sara. Oferte marinimōse în folosul cabinetului de lectură să primesc cu mulțămintă.

Cununie Duminecă în 12/24 Novembre a. c. a fost cununia domnului Ioan Olteanu cu domnișōra Maria Coltofeanu, fca protopresbiterului nostru din Treiscaune, Demetriu Coltofeanu.

Să fie în un ceas bun!

Un compositor servitor. Din viața compositorului Nicolas Bernier, care murī la 1734, se povestesc următoarea anecdotă amuzantă: Pe când artistul petrecea la Roma, făcu cunoscință cu renumitul Caldara (1678—1763) și fu așa de tare captivat de frumșetea și desēvēșirea operilor acestuia, încât

și propuse să le studieze pe tōte în partituri. Când înse află, că Caldara nu dădea cu nici un chip nici una dintre partiturile sale în mâni străine (abia dela 1689 dată prima ediția a operilor sale), Bernier își luă refugiul la înșelăciune. El se prezentă la Caldara, ca servitor, și-l rugă să-l angajeze. Esteriorul plăcut și purtarea sa istētă făcuse o impresie favorabilă asupra măestrului, și-l luă în serviciul său. Bernier își făcea treburile de servitor în cea mai bună consciință, dar se folosi de ocaziune și cercetă toate câte îl interesau. Într'o zi dete el pe scrin peste o bucată de musică începută, dar pe care măestrul nu o putea isprăvi cu nici un chip: inspirația îl părăsi tocmai cātră sfârșit. Bernier ia condeiul și o completează până la sfârșit. Caldara vine, se uită la lucrarea sa și vēdēndu-o isprăvită chiamă pe servitor și-l întrebă cine este a treia persōnă, care nepoftit a pus mână la lucrarea sa. Bernier la început se prefăcea, că nu scie nimic; dar, când observă, că măestrul este vesel de sfârșitul succes al operei sale, mărturisī, că el este culpabilul. Din minutul acela o amiciții strinsă se încheiă între Caldara și inteligentul său servitor, și îl inițiă pe acesta în tōte secretele artei sale, în care totuși Bernier de mult pătrunsese.

Contra medicilor de sexul feminin.

Renumitul clinic din Viena, consilierul imperial prof. Albert a publicat de curând o broșură foarte interesantă. Savantul este hotărît contra acestei cariere pentru femei. Între altele dīce în prefața următoare: „Cestia studiilor superioare la femei e la ordinea zilei Stând lucrul astfel iau mulți cuvântul, mulți, cari pōte în alte timpuri ar fi tăcut. Eu îmi ridic glasul contra studiului medical al femeilor. Eu am studiat mii de mii de femei în casuri de durere și de bucurie, și am folosit ori ce ocazie, să mă conving despre individualitatea naturii lor. Eu am cea mai adâncă convingere, că cariera medicală nu se potrivește pentru ele“. Estragem următoarele din motivarea acestei păreri: „Toate lucrările omenesci, pe cari le veți în jurul tēu, le-au făcut bărbații! Privesc comunicația uriasă din cetățile mari! Trenurile șosesc la timp, poșta aduce tot în mână bărbatului, telegrafele duc sciri afară, vorbesci cu Berlinul. Iți găsești și dreptul tēu. Tōtă proprietatea e asigurată. Casa, care o am, stă în cărțile funduare și eu pot să mi reglez moștenirea mea. Există o ordine socială. Totul e operă bărbătescă! În timpurile primitive, când au luptat omenii cu animalele sălbatice, când au colonizat scorburile și peșterile, femeile au adus pe lume omeni mici primitivi, i-au lăptat și i-au îngrijit Mai târziu ar întemeiat bărbații locuințe stabile, turnuri, castele și orașe. Prin alte părți au construit corăbii și au mers pe mare mai departe. Femeile ér au adus pe lume mici coloniști și corăbieri, i-au lăptat și i-au îngrijit. Bărbații deveniseră cu timpul eroi, bărbați de stat, artiști, învățați, tehnici. Ele se uitau, pe când se petreceau acestea, rădimate cu drag pe bărbat și sub scutul acestuia la desvoltarea istorică a lumii și lăptau mai departe. Micilor eroi, bărbați de stat și artiști le mergea foarte bine. Acum vine ce e mai curios: De-odată femeile nu se mulțămesc, că tatăl e consilieriu de secțiune, un frate e inginer, celalalt docent privat pentru psihologia popōrelor, al treilea e medic; ele vreau să devină consilieri de secțiune, sau ingineri sau docenți privați. Ele voiesc ca să se întōrcă rōta deodată și să mērgă acum dela stēnga spre dreapta“. La urmă dīce prof. Albert: „Dar să fie femeile cu totul escluse dela medicină? Nu. Eu am făcut în deajuns experiență, că multe femei poșed însușiri foarte respectabile, cari pot fi folosite cu mare avantajiu pentru scopurile medicinei. Înaintea mea e incapacitatea lor fizică și psihică neîndoișă. Dar, precum am dīs, o aplicare inferiōră a femeilor în exercicierea artei medicale mi-sē pare foarte potrivită. Mōșe și surori de caritate au fost femeile în totdeauna. Propunerea mea pozitivă țintește într'acolo, ca să lărgesc această participare a femeilor potrivit cu împregiurările de astăzi și s'o schimb radical. Eu mă gândesc la un fel de calfe de sex feminin ale medicului. Eu sunt

convins, că femeile de o pregătire corespunzătoare, care ar trebui anume instituite, pot face servicii foarte folositoare ca calfe nu numai la născere, ci și la multe alte operații, la aplicare de bandage și la ori-cari alte tratări ale bolnavului din partea medicului. Totuși ani gimnaziul și șase ani de medicină — costă timp și bani, apoi un viitor nesigur, nu e calcul. Inseamnă scolară civilă, apoi câți-va ani cultivare și apoi aplicarea lor pe toate terenele posibile. — astfel li se poate ajuta multe fete. Un număr mare de surori de caritate ar putea intra și în spitale ca supraveghetore și ca asistente“.

* * *

Un obiect interesant. Nu de mult se făcu de vânzare în Roma vestimentul, pe care l'a purtat fiica regelui Francisc I, în aceeași zi când a însoțit ea pe împăratul francez Napoleon I, la altar. Sau mai bine zis, vorba este aici numai despre „rochia“ miresei, căci talia s'a perdut. Rochia este de „tull“ alb și cusută cu flori albe de mătăse și e un cap-de-operă a unei cusături artificiale. Acesta haină a avut o sorțe extraordinară. Maria Louisa o dăruie gardedamei sale în Parma, Theresia Congielfi. Acesta o făcu dar madonei de Castelgelfo, într'un sătuleț la Fontevivo în Parma ca mulțumire pentru însănătoșirea sa din un morb greu. În biserică aceasta haina numai la festivități mari se poate vedea, ca așternut pe masa altariului său ca îmbrăcământ pe statua Madonei. Clerului din Castelgelfo i s'au făcut de multe ori mari oferte în bani, și totuși el numai atunci s'a desprins de aceasta proprietate scumpă, când fiind într'o crasă mare de bani în anul 1888 se oferă o cumpărătoare în persoana unei contese din Italia. Acesta contesă este persoana care după ce 7 ani s'a bucurat de proprietatea ei acum, voește să vândă vestimentul, Museum austriac pentru artă și industrie, care a fost înscințat din Roma despre împrejurarea, că vestimentul e de vândut, s'a hotărât că, după ce vestimentul a fost examinat despre frumusețea sa, se fă pus în o expoziție de obiecte istorice, ce va fi la începutul anului viitor în Viena.

* * *

Grațierea osândiților în vécurele trecute. Domnitorii români aveau următorii obiceiuri de a grația pe osândiți. La începutul secolului de post Paștilor — mai târziu în Dumineca cea din urmă a carnavalului — Vodă primea o vizită solemnă apoi oprea la masă pe boeri, pe episcopi și pe rudele sale. Mânându-se la masă, înainte de a începe să mănânce, metropolitul dicea „Tatăl nostru“ și boerii stăteau în picioare. Când ajungea metropolitul la „Iartă nouă greșelile noastre, cum iertăm și noi greșelile noastre“, se făcea tăcere și logofătul dreptății (ministrul justiției) începea să cetască de pe o listă numele osândiților și ruga pe Vodă să le ierte osândă ori să-i uşureze. Atunci Vodă se întorcea spre logofăt: „Ertăți se fie din partea mea, ca să mă ierte Dumnezeu“ și întorcându-se spre metropolit și spre boieri: „Preasfinte metropolit și voi boeri, rog pe Dumnezeu, să vă fie, ca să am totdeauna ajutor la asemenea fapte de bine!“ Apoi se pune la asemenea. A doua zi logofătul înscința pe osândiți, cari erau ertăți.

* * *

Cum sunt damele americane. — Hepworth Dixon a observat cu mare pătrundere obiceiurile din America (Statele Unite) și mai ales lumea femeilor, pe care le descrie în trăsături atrăgătoare. Iată o anecdotă caracteristică comunicată de dânsul.

— Ce părere ai despre damele noastre? îl întrebă un Yankee sub veranda otelului Saratoga.

— Răpitoare, naturale, palide, delicate, fermecătoare, respunse Dixon.

— Atunci, strigă Yankeul cu ton furios și batjocoritor: Nu, ele nu fac o para. Nu pot să umble, li e frică să călărescă, nu și nutresc copii.

— O, se vede că n'ai nevastă, observă Dixon.

— Nevastă? Ferească Dumnezeu, așa ucide-o!

— Da, cu dragostea!

— Nu, cu vătraul! Ui-te numai d ta, pisicile acelea cum flecăresc colo la fântână!

Ce fac ele acumă și ce au făcut totă ziua? Au mâncat și s'au spălat! Și au schimbat hainele de trei ori, și-au spălat părul, și l'au frizat de trei ori. Asta-i viața lor. Es ele la plimbare pe jos sau călare? Prind ele cartea în mână ori se cósă un petecel? Ți-ai găsit. Damele noastre n'au oșe, n'au mușchi, n'au sânge, ele au numai nervi. Și cum vrei să fie alt fel, când mănâncă cenușe-de-perle în loc de pâine și beau apă de ghiță în loc de vin? E'le pórta corsete de al, ghețe subțiri și bluze și, slavă Domnului, într'o sută de ani nu va mai fi pe lume nici un urmaș de ai lor!

Yankeul făcea aluziune cu aceste din urmă la degenerarea puterii corporale și a inimii concetățenilor săi, a Yankeilor, cari se nasc cu germeii tuturor bôlelor, grație mamelor lor.

* * *

Marea princesă Olga. De când familia Romanow-Hollstein-Gottorp domnesce în marele imperiu al Rusiei, adică de 134 ani nu s'a întâmplat încă, ca primul născut a părechi imperiale să fie de genul feminin. Dreptul de succesiune în Rusia dela anul 1797 e de așa întocmit, că coróna trece asupra celor născuți în linie dréptă, având prioritate totdeauna cei de genul bărbătesc. Prin urmare fata țarului Nicolae, Olga până la născerea sa nu este a săe privi ca moștenitoare de tron. De fapt însă Olga, numai atunci va deveni moștenitoare de tron, dacă s'ar întâmpla să móră moștenitorul de tron de acum, și marea în decursul țarului nu i s'ar născă fi actualului țar, deórece el, Nicolae al II-lea în manifestul seu dat în luna Octombrie a anului trecut a dispus între altele, ca marea principe George, până atunci să se întituleze de moștenitoriu de tron, „până când Dumnezeu nu va binecuvânta casa Alix, cu un fiu“. Secolul al XVIII-lea a avut fericirea de a vedea patru țarvene regente pe tronul Rusiei, și deși nu au putut tóte să ajungă la imperiu, pe baza unui drept de succesiune, despre uoa totuși se poate dice, că a condus destinele țerei sale cu mai multă virtute și cu mai mare succes, ca mulți alți antedomnitori sau următori.

Numele Olga, care i s'a dat noului născut este un nume rusesc bun și vechiu, care a obvenit deja de mai multe ori în familia domitoare din Rusia. Veduva lui Igor, Olga, fiula s'au Swojatoslav, s'a botezat în Constantinopol, dar pe fiul ei, nu l'a putut câștiga pentru creștinism.

Fata țarului Nicolae I-iu, regina repusată din Württemberg încă a fost Olga, ér actuala regină din Grecia, fata marelui principe, acum mort, Constantin Nicolajevics, încă se chiamă Olga.

Familia domitoare din Rusia preste tot în secolul acesta a numărat mulți membri în sinul său. Țarul Nicolae I-iu, a cărui soție a fost sora împăratului Wilhelm I-iu, a avut trei ficioari și două fete, următorul Alecsandru II-lea s'a putut lăuda cu 6 ficioari și o fată. Din căsătoria lui Alecsandru III-lea cu fata prințului Dagmar din Dania s'au născut cinci copii, trei ficioari și două fete.

Faptul acesta, că primul născut a părechi imperiale e fată, are însămnătate și politica, deórece după concepția celor din Rusia, autoritatea și puterea unui domnitor numai atunci se ridică într'adevăr, când póte arăta un fiu de moștenitor.

* * *

Cum se rad bărbații în India? Barbierii Indiei sunt așa de abili în mânuirea brieului pe barba și capul clienților încât acestia au luat obiceiul a se rade pe când dorm și nu li se întâmplă să se desștepte mai nici odată sub brieu. Obiceiul a devenit lege și astăzi indienii cred, că ar pécătuți când s'ar rade desștepti.

* * *

Despre modul de viață a sobolilor. Goerth, un scrutător natural german a studiat timp îndelungat felul de viață a sobolilor, și în urmă cercetărilor sale a observat multe lucruri, până acum necunoscute.

Așa de exemplu sobolul nu trăește din rimele (animale) subterane, ci el e un adevărat animal feroce, care caută noptea pe suprafață pământului insecte și alte mormăciuni. Insectele mai mici le mănăcă numai decât, er cele mai mari le îngrópă în pământ pentru viitor. Sobolii, din cauza coloriei lor negre, pot umbla neobservați noptea. Animalele cele mai mari le îngrópă pe sama feților la o adunime de 15—20 centimetri. Ne spune mai departe Goerth, că sobolii și deosebire bărbătușii veninos și nu arare-ori se opune ori și cui, chiar și cu risicul de a fi omorit.

* * *

Un pasionat jucător de șac. În Anglia trăește renumit artist în joc de șac, Blackburne, care din un timp înlocuiește-mesce de unele halucinațiuni foarte interesante. Încătrău numai umblă, pe stradă, pe câmp vede înaintea sa tot numai table de șac, întreg universul îl crede împărțit în quadrate mici, ér indiviții, ce se mișcă umblând în sus și jos li crede, tot de atâtea figuri.

Pre el singur se crede de atare, uneri de „fugariu“, când veți numai, că taie drumul de-a curmezisul, ér dealtădată de „cal“, când apoi face doi pași drept înainte și unul la drépta sau la sténga. Odată i-s'a întâmplat, că agrăește pe unul, ce venia cătră el dîcându-i: „Ate, te nu observ, că te bagă tocmai în calea tunului!“ Medicii l'au consultat ca să se obțină pe un timp mai îndelungat dela jocul de șac, căci de nu sigur va ajunge în casa alienaților.

* * *

Haz. Ce e réu?

O fôie din America înșiră următoarele ca lucruri incontestabil rele: slugă necredincioasă; cuptoriu care fumă; cal ce mereu se poticnește; femeie guralivă; puna goală; om flescăntor; feticie grăială; și pe urmă un datorăș care nu plătesce.

Cine se îndoiesce?

* * *

— Un profesor dela facultatea de medicină întrebă pe un bolnav de piept:

— Ce profesiune ai?

— Sunt musicant.

— Vedeti domnilor, dize profesorul cătră elevii săi, suflatul continuu în instrumentul musical vatămă plămânii și adese ori artistul se bolnăvesce de oftică, cum s'a bolnăvit și domnul acesta. Apoi întorcându-se cătră bolnav îl întrebă:

— Cu ce instrument cânti?

— Cu violă răspunse bolnavul.

* * *

— Distras.

— Dați-mi o marcă cu 15 bani.

— Poftim!

— Cât costă?...

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Român“.

Valea-Bărgăului, 9 Nov. st. v. 1895.

Mult onorată redacțiune!

Dela întroducerea căsătoriei civile m'am învêrtit desu printru poporul nostru de confesiunea gr. or. din Valea Bărgăului, în care sunt situate 6 comune gr. or. și anume cu intențiunea, ca să observ, că ce efect va face căsătoria civilă asupra religiosității din trecut a poporului. Am asistat, chiar și la acte de cununie civilă, am sondat părerea de cununie civilă și am observat, că poporul actual căsătoriei civile îl privește, de un ce împas și ca atare are să-l îndeplinească. Dar cu tóte acestea el susține de o legătură mai importantă, mai sublimă și mai aducătoare de mângâiere sufletescă: căsătoria săvêșită printru preotul său, ca servitor alui Dumnezeu pe această lume. Am dedus decă, că poporul gr. or. din Valea-Bărgăului fôrte cu greu va fi alterat în religiositatea sa, moștenită dela protoparintiștii noștri — dacă preoții vor fi la înălțimea misiunii lor. Deducțiunea mi-s'a alterat însă,

când am privit lucrul din altă parte. Nu toți preoții sunt la înălțimea misiunii lor; pelângă această unor dintre conducătorii de mătore, căsătoria înaintea preotului le apare cu totul contrară eșarpei lor, căci deși i-și au remunerățiunea lor dela stat, ar mai vena după onóre și dela paratidele, pe cari le cunună. De aci deducțiunea, că încă și până acuma conducători de matricule privece în preotul de matricule. Și apoi pe pol opus și vênător de onóre dela partide putem presupune, că numai în favorul preotului și a bisericii nu va lucra, ci mai mult în defavorul lor. Aceștia sunt mărăcini, cari vor atăca și holda noastră. Urmarea naturală ar fi, ca să se lustră. Ca holda noastră să nu fie atăcate de acestea mărăcini. A încunjura total acest réu est imposibil, totuși sunt mijloce prin care réul s'ar putea cel puțin paralisa. Abstragând dela pastoralele emanate dela arhieriei noștri, activitatea cea mai mare trebuie să se desvólte în provincii prin preoți harnici, respective prin tóta inteligența noastră gr. or. Mulți sunt cu tragere de inimă spre această; cu durere trebuie să observ însă că o parte mare din preoți póte și pe venitor nu și vor face datorința fiind infectați de străini.

Am dîs că sunt mijloce, prin cari s'ar putea cel puțin paralisa réul. Ca primul factor, eu îl privesc în parochie pe preot. El și agonisește pânea pentru esistența sa și a familiei sale după oficiul cel îmbracă. Prin esemplu său modelul va încredința și pe ceilalți inteligenți din parochie la apărarea și conservarea datinelor noastre religioase; prin esemplu său model va influența și asupra masei poporului, pe care îl pastorește. „Voește și voi putea“. P rogresul va atirna însă mult și dela referințele sale amicale cu ceilalți inteligenți din parochie. Deși el vrea să se nisuescă a trăi cu parochienii săi în bună înțelegere, ca un adevărat părinte sufletesc.

Scim că ce urmări are concordia și din contră scim și urmările — adeseori funeste — ale discordiei. Că prin concordie și voință din lucruri mici se pot face mari fie-mi permis a aminti un cas concret din parochia Borgo-Suseni, protopopiatul gr. or. al Bistriței. Deși parochia această este mică, — de clasa a III-a, și deși parochienii — în general dîs sunt miseri și scăpătați, totuși prin zelul și energia Ioan Orban, prin dibăcia și energia teologului absolut Eliseu Dan, actual-minte învățător fundacional în Borgo-Prund, precum și prin concordia dintre acestia s'a regulat relațiunile bisericesci, încât pot servi de model altor parochii. S'a câștigat pe sama edificării biserici o sumă de 7000 fl. s'a câștigat un proces, prin care s'a dobândit pentru biserică la 200 jugăre de pădure și pășune. Ba dl Eliseu Dan în timp de 11 ani ca învățător, a fost și ca atare la înălțimea misiunii sale, pentru că pe lângă că a obținut rezultate cămămitore în instrucțiune, dar s'a îngrijit și de câștigarea de cărți pe sama elevilor, — aranjând petreceri în favorul procurării acelorași. Precum în parochia Borgo-Suseni, astfel cred, că în fie care parochie din archidieceasa noastră gr. or. se vor obține rezultate favorabile, imitând numai esemplul dlui paroch I. Orban și a dlui învățător Eliseu Dan, adică: muncă, zel și concordie dela câpții parochior. Se cere delușca mai vêrtos acuma, când prin întroducerea căsătoriei civile lesne se póte altera simțul și datinile religioase ale bisericii noastre gr. orientale.

Correspondentul.

Loterie.

Sâmbătă, în 23 Novembre n. 1895.

Budapesta: 55 51 82 2 71

Nr. 387.

[204] 2-3

CONCURS.

Pentru ocuparea vacantei parochii de cl. III-a din Suplac, in tractul protopresbiteral al Murş-Oşorcheiului, se escrie prin această concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare in "Telegraful Român".

Emolumentele impreunate cu acest post de paroch dau suma de 370 fl. v. a. pe an.

Informaţiuni detaiate despre această parochie se pot lua la faţa locului şi la subsemnatul protopresb. tractual.

Competenţii își vor trimite cere- rurile lor in regulă instruite conform legilor noastre bisericesci la subsem- natul oficiu protopresbiteral.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al M.- Oşorcheiului.

M.-Oşorcheiu, 20 Octobree 1895

N. Maneguşiu, protop.

Ad. Nr. 360/895.

[210] 1-3

CONCURS.

Pentru ocuparea parochiei de clasa a II-a Coşna, din tractul gr.-or. al Bistriței, se escrie cu această concurs

cu terminul de 30 zile dela prima pu- blicare in "Telegraful Român".

Venitul parochului, afară de cuartir și lemnele de foc, face la an, amăsurat constatării, ce s'a făcut in şedința co- mitetului parochial din 24 Septembree a. c. minimul de 700 fl. v. a.

Concurenții au a-și așterne supli- cele instruite conform legilor in vigóre in terminul sus arătat la

Oficiul prot. gr.-or. al tract. Bistriței.

Borgo-Bistrița, 24 Sept. 1895.

Simion Monda, protopresbiter.

[205]

3-3

Wilhelm Pifers din Orlat, co- mitatul Sibiului, a perdut un cal murg, care are o pată albă la spata stângă și a fost infierat cu semul din comuna Tilișca. — Dacă-l va afla cineva, să-i comunice dlui Pifers, care promite o buna remunerație.

Mersul trenurilor pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Octobree 1895.

Table with multiple sections: Budapesta Predeal, Budapesta - Arad - Teiuș, Budapesta, gara de vest - Orșova - Verciorova, Cucerdea - Oșorheiu - Reg. s.ăs., Ghiriș - Turda, Sibiu - Cisnădie, Brașov - Zernesci, Simeria (Piski) - Hunedóra, Brașov - Chezdi-Oșorheiu, Murș-Ludoș - Bistrița, Copșa-mică - Sibiu - Avrig - Făgăraș, Arad - Timișóra, Simeria (Piski) - Petroșeni - Lupeni, Sighișóra - Odorheiu. Each section contains train schedules with columns for train type, departure times, and destinations.

Nota: Orele insemnate in stanga stațiilor sunt a se ceti de sus in jos, cele insemnate in dreapta de jos in sus. Numerele cele grase insemnă orele de noapte